LAUSUNTO 12.12.2018

Sosiaali- ja terveysministeriö

PL 33

00023 VALTIONEUVOSTO kirjaamo.stm@stm.fi

STM115:00/2018

STM/4017/2018

Lausuntopyyntö: Asetus erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksesta sekä yleislääketieteen erityiskoulutuksesta annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen muuttamisesta

Tampereen yliopiston lääketieteen ja biotieteiden tiedekunta kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa otsikossa mainitusta asetusluonnoksesta. Asetusmuutos on tärkeä osa erikoislääkärikoulutuksen pitkään valmisteltua laajaa uudistusta, jonka tavoitteena on parantaa erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksen laatua ja suunnitelmallisuutta sekä ohjata eri alojen koulutusmääriä vastaamaan väestön tarpeita. Tämän toteuttamiseksi on tärkeätä, että yliopistoilla on mahdollisuus ottaa keskeinen rooli erikoistumiskoulutuksen kehittäjänä ja sovittaa erikoistumiskoulutus nykyistä paremmin osaksi muuttuvaa palvelujärjestelmää.

Asetusluonnoksessa esitetyt tavoitteet erikoistumiskoulutukselle ovat oikeat ja kannatettavat. Olisi kuitenkin tärkeätä lisätä tavoitteisiin se, että erikoislääkärin pystyisi seuraamaan ja kriittisesti arvioimaan erikoisalansa uusia tutkimustuloksia ja niiden vaikutusta potilaiden diagnostiikkaan, hoitoon ja kuntoutukseen sekä viestimään omaan erikoisalaansa liittyvistä ajankohtaisista asioista useille eri viiteryhmille.

Asetus edellyttää erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksen kehittämisen osaamisperusteiseksi kansainvälisen kehityksen mukaisesti. Osaamisperusteisuudesta seuraa huomion siirtyminen koulutuksen sisältöön aika- ja paikkamääreiden sijaan. Tämä johtaa varmasti valmistuvien erikoislääkärien ja erikoishammaslääkärien osaamistason paranemiseen ja yhdenmukaistumiseen.

Erikoisalojen valmiudet tähän ovat hyvin kirjavat. Osalla erikoisaloja on jo käytössä joko kotimaiset tai eurooppalaiset lokikirjat ja niiden myötä paremmat valmiudet siirtyä osaamisperusteiseen koulutukseen. Näillä erikoisaloilla, joiden valmiudet ovat paremmat, tullaan uuden asetuksen myötä näkemään nopeata erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksen tason nousua. Osalla erikoisaloista erikoistumiskoulutuksen tavoitteet ovat vielä kirjaamatta ja sopimatta edes valtakunnallisella tasolla. Jatkossa tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, kuinka osaamisperusteisuus toteutetaan eri erikoisaloilla ja varmistaa, että osaamisperusteista koulutusta lähdetään kehittämään kaikilla erikoisaloilla.

Osaamisperustaisessa koulutuksessa työssä toimimisen systemaattinen arviointi ja siihen linkittyvä yksilöllinen eteneminen ovat keskiössä. Työssä tapahtuva arviointi on autenttista ja koskee myös potilaiden saaman hoidon laadun arviointia. Osaamisen arviointiin tarvitaan

koulutusta ja voimavaroja. Systemaattisen osaamisperusteisen koulutuksen ja koulutuksen arvioinnin sekä koulutuspaikkojen jatkuvan arviointijärjestelmän kehittäminen kaikilla erikoisaloilla on paljon voimavaroja vaativa ja useita vuosia vievä tehtävä. Tämä tulee huomioida koulutuskorvauksissa koulutusta järjestäville yliopistoille.

Asetusluonnoksessa esitetyt väljennykset erikoistumisen ajalliseen kestoon ovat hyvin perusteltuja. Yksi uudistuksen tavoitteista on lyhentää sekä yhdenmukaistaa erikoislääkärikoulutuksen kokonaiskestoa. Asetuksessa on määritelty vain koulutuksen keston alaraja viisi vuotta erikoislääkärikoulutukselle ja kolme vuotta erikoishammaslääkärikoulutukselle. Ajallisesta väljentämisestä ja selkeän ylärajan määrittelyn puuttumisesta on myös vaarana, että joillakin erikoisaloilla koulutusajat alkavat pidentyä, mikä ei vastaa asetuksen tavoitteita ja se hidastaa uusien erikoislääkärien valmistumista korvaamaan työmarkkinoilta poistuvia erikoislääkäreitä. Asetustekstiin tulisi selvästi määritellä, ettei koulutusaikojen tulisi ilman perusteltuja syitä venyä yli kuuden vuoden eikä erikoishammaslääkärikoulutuksessa yli kolmen vuoden. Lisäksi tulee selvästi määritellä koulutusaikojen pituuksia valvova taho.

Vaikka pakollisen tentin poistuminen on kirjattu uuteen asetukseen, näyttäisi tentti jäävän ainakin toistaiseksi käyttöön suurimmalla osalla erikoisaloja teoreettisen tiedon osaamisen varmistamiseksi. Teoreettisen tiedon laaja-alaista osaamista ei toistaiseksi voida varmistaa nykyisessä koulutusmallissa muuten kuin kirjallisella tentillä, mutta osaamisperusteisen koulutusjärjestelmän myötä ehkä kirjallisen tentin tarve vähenee ja teoreettinen osaaminen voidaan varmistaa muilla tavoilla kuin kirjallisella tentillä.

Asetusluonnos on näkemyksemme mukaan linjassa perusterveydenhuollon vahvistamisen ja sote-integraation kanssa. Kaikkiin erikoislääkärikoulutuksiin ja yleislääketieteen erityiskoulutukseen (YEK) sisältyy vähintään 9 kuukauden jakso työskentelyä terveyskeskuksessa. Tällä jaksolla jatko-opiskelija tutustuu työtä tekemällä perusterveydenhuollon moninaisuuteen. Pidämme hyvänä, että perusterveydenhuollossa suoritettava vähintään 9 kuukauden jakso on sisälletty kaikkien erikoisalojen erikoistumiskoulutukseen.

Kuten lausuntopyynnön perustelumuistiossa todetaan; käynnissä olevalla sote-uudistuksella tulee olemaan keskeinen vaikutus myös erikoistumiskoulutuksen käytännön järjestelyihin. Tämä koskee erityisesti perusterveydenhuollossa tapahtuvaa koulutusta, jota koskevia säännöksiä ei esitetä muutettavaksi nyt lausuntokierroksella olevan asetuksen antamisen yhteydessä. Asetusluonnoksen yleislääketieteen erityiskoulutusta koskeva pykälä vastaa myös nykyistä asetusta. Sote-uudistuksen edetessä perusterveydenhuollossa tapahtuvaa koulutusta ja yleislääketieteen erityiskoulutusta koskevien pykälien muutostarpeet tulee arvioida uudestaan.

Kun yksityisten palveluntuottajien määrä perusterveydenhuollossa sote-uudistuksen myötä kasvaa, tulee esimerkiksi vaatimusta yleislääketieteen erityiskoulutuksen palvelussuhteesta kuntaan tai kuntayhtymään voida tarkastella uudestaan. Koulutuksen laadun ja riittävän monipuolisuuden tulee olla koulutuspaikaksi hyväksymisen kriteeri. Yliopiston tehtävä on valvoa koulutuksen sisältöä ja koulutuspaikan laatua.

Erikoislääkärikoulutuksen ohjauksen valtakunnalliset vastuut jäävät asetustekstissä osittain epäselviksi. Monet koulutusuudistuksen osat kuuluvat selkeästi yliopiston vastuulle ja sen autonomian piiriin, mutta koulutus tapahtuu palvelujärjestelmässä ja lainsäädännön

valmistelu ministeriössä. Yliopistojen, koordinaatiojaoston ja alueellisten neuvottelukuntien vastuita ja yhteistyökäytäntöjä tulisi selkeyttää.

Asetuksen 6. pykälän 2 momentissa kirjoitetaan: ”Vastaavasti yliopistollisessa sairaalassa tapahtuvan koulutuksen pituuden tulee olla vähintään yksi vuosi, pois lukien liikuntalääketieteen, terveydenhuollon, työterveyshuollon ja yleislääketieteen koulutusohjelmat.” Näiden erikoisalojen lisäksi tulisi lisätä tähän listaan Geriatrian koulutusohjelma. Koko maassa yliopistosairaaloissa on vain 2 geriatrian erikoisalalle osoitettua erikoistumisvirkaa, jotka eivät riitä vuoden yliopistosairaalapalvelun toteuttamiseen.

Asetuksen 6. pykälän ”Mitä 2 momentissa säädetään, ei terveyskeskuksessa suoritettavaa koulutusaikaa lukuun ottamatta koske seuraavia koulutusohjelmia:” Tähän kohtaan tulisi lisätä yliopistosairaalan ulkopuolella suoritetusta palvelusta vapautettuihin erikoisaloihin syöpätaudit, joilla ei ole toimintaa yliopistosairaaloiden ulkopuolella. Lisäksi tältä listalta voidaan poistaa suu- ja leukakirurgian erikoisala, jolla on riittävästi toimintaa keskussairaaloissa yliopistosairaalan ulkopuolisen erikoistumiskoulutuksen järjestämiseksi.

Asetustekstin perustelumuistiossa todetaan, että erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärityövoiman määrä ja erikoisalakohtainen jakautuminen ei tehtyjen selvitysten mukaan vastaa väestön tarpeita. Asetustekstiin tulisi lisätä velvoite ja vastuutahot koulutustarpeen valtakunnalliseen ja alueelliseen säännölliseen arviointiin ja seurantaan.

Esitämme, että asetuksen voimaantulo kirjataan täsmällisin aikamäärein: Tämä asetus astuu voimaan 1.8.2019 ja kumoaa samalla sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksesta sekä yleislääketieteen erityiskoulutuksesta (56/2015). Yliopistot päättävät järjestelyistä, joihin tämän asetuksen mukaiseen koulutukseen siirtyminen liittyy.

Kahden asetuksen yhtäaikainen voimassaolo voisi johtaa tilanteeseen, jossa yksi yliopisto noudattaa vanhaa ja toinen uutta asetusta. Opiskelijoiden tasa-arvoisen kohtelun sekä koulutuksen hallinnoinnin ja käytännön järjestelyjen näkökulmasta se ei ole suotavaa. Asetusmuutoksen sisältö on pitkän valmisteluvaiheen vuoksi ollut jo kauan eri tahojen tiedossa ja pääpiirteissään kannatettu. Asetuksen mahdollisimman nopea voimaan astuminen tukee ensi vuonna käyttöön otettavaa erikoistuvien haku- ja valintamenettelyä ja nopeuttaa erikoislääkärikoulutuksen uudistamista. Jo koulutuksessa olevien tulee voida suorittaa niin halutessaan koulutuksensa loppuun vanhan asetuksen mukaisesti.

Dekaani Tapio Visakorpi
Lääketieteen ja biotieteiden tiedekunta
Tampereen yliopisto